

Examining the challenges and providing practical solutions for teaching the Arabic language (Based on educational examples from schools in foreign countries)

Mehran Gholamalizadeh¹, Ebrahim Nazari²

¹Faculty member of Farhangian University of Kerman Province, Iran.(Responsible author). mehrangholamali@cfu.ac.ir

²Level 2 Seminary, Jurisprudence and Principles, Qom Seminary, Qom, Iran. nazari4787@gmail.com

Abstract

Human language is the most important means of communication and transmission of meaning. In today's world, where communication is rapidly changing and developing, the importance of learning different languages, especially rich languages such as Arabic, is palpable. Today, Arabic is considered not only as a language of communication, but also as a cultural and cognitive bridge between nations and cultures. Learning Arabic has a deep connection with understanding the rich history and civilization of the Arab world, and in this era of globalization, mastering this language can certainly open up new opportunities. Therefore, research on the application of the Arabic language in the lives of students/language learners is not only an educational necessity, but also a cultural and social need. In this regard, the present study examines the solutions for the application of Arabic language teaching to language learners. The main goal of this research is to identify and analyze new teaching methods based on educational examples from foreign schools, to apply the Arabic language in the lives of students/language learners, and to identify activities that can help improve Arabic language learning. These methods include the use of new technologies, creating diverse classroom activities, and providing motivating and interactive learning environments. Learning Arabic has wide-ranging effects on Iranian students that can manifest in various cultural, social, educational, psychological, and economic fields. These effects not only help their linguistic and communication capabilities, but can also lead to the promotion of cultural and spiritual identity.

Keywords: Arabic language, challenges, applied education, empowering learners, schools in foreign countries.

Date Received: 2025/03/03 ; Revision date: 2025/04/14 ; Date of admission: 2025/07/02 ; Online publication date: 2025/07/05

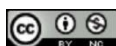
Citation of this article: Gholamalizadeh, Mehran; Nazari, Ebrahim (2025). Examining the challenges and providing practical solutions for teaching the Arabic language (Based on educational examples from schools in foreign countries). *Research in Arabic language and literature education*, 7(1), pp 61-81.

Publisher: Farhangian University

© the authors

[http:// https://amozesharabi.cfu.ac.ir](http://https://amozesharabi.cfu.ac.ir)

Article type: Research Article

دراسة التحديات وتقديم الحلول العملية لتعليم اللغة العربية (استناداً إلى نماذج تعليمية من مدارس في دول أجنبية)

مهران غلامعلي زاده^١، ابراهيم نظري كدخدایی^٢

^١ عضو هيئة التدريس بجامعة فرهنجيان بمحافظة كرمان، إيران (الكاتب المسئول) mehrangholamali@cfu.ac.ir
^٢ المستوى الثاني، الفقه والأصول، حوزة قم، إيران. nazari4787@gmail.com

الملخص

اللغة البشرية هي أهم وسيلة للتواصل ونقل المعنى. في عالم اليوم، الذي يشهد تطوراً وتغيراً سريعين في التواصل، تتجلى أهمية تعلم لغات مختلفة، وخاصة لغات غنية كاللغة العربية. واليوم، لا تُعتبر اللغة العربية لغة تواصل فحسب، بل جسراً ثقافياً ومعرفياً بين الأمم والثقافات. يرتبط تعلم اللغة العربية ارتباطاً وثيقاً بفهم التاريخ والحضارة العريقين للعالم العربي، وفي عصر العولمة هذا، من المؤكد أن إتقان هذه اللغة يفتح آفاقاً جديدة. لذلك، لا يُعد البحث في تطبيق اللغة العربية في حياة الطلاب/متعلمي اللغة ضرورة تعليمية فحسب، بل حاجة ثقافية واجتماعية أيضاً. وفي هذا الصدد، تبحث هذه الدراسة في حلول تطبيق تعليم اللغة العربية على متعلميها. ويهدف البحث بشكل رئيسي إلى تحديد وتحليل أساليب تدريس جديدة تستند إلى أمثلة تعليمية من المدارس الأجنبية، وتطبيق اللغة العربية في حياة الطلاب/متعلمي اللغة، وتحديد الأنشطة التي يمكن أن تساعد في تحسين تعلم اللغة العربية. تشمل هذه الأساليب استخدام التقنيات الحديثة، وإنشاء أنشطة صفية متنوعة، وتوفير بيانات تعليمية محفزة وتفاعلية. لتعلم اللغة العربية آثار واسعة النطاق على الطلاب الإيرانيين، تتجلى في مختلف المجالات الثقافية والاجتماعية والتعليمية والنفسية والاقتصادية. هذه الآثار لا تعزز قدراتهم اللغوية والتواصلية فحسب، بل تؤدي أيضاً إلى تعزيز هويتهم الثقافية والروحية، وتطورهم الفردي والاجتماعي، لأن تصوراتنا للسياق التواصلية هي نتاج العلاقة التفاعلية بين اللغة والثقافة.

الكلمات المفتاحية: اللغة العربية، التحديات، التعليم التطبيقي، تمكين المتعلمين، المدارس في الدول الأجنبية..

بررسی چالش‌ها و ارائه راهکارهای آموزش کاربردی زبان عربی
(با تکیه بر نمونه‌های آموزشی مدارس کشورهای خارجی)مهران غلامعلی زاده^۱، ابراهیم نظری کدخدایی^۲^۱ استادیار گروه آموزش زبان و ادبیات عرب، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران (نویسنده مسئول) Mehrangholamali@cfu.ac.ir
^۲ سطح ۲ حوزه، رشته فقه و اصول، حوزه علمیه قم، قم، ایران. Nazari4787@gmail.com

چکیده

زبان، مهم‌ترین وسیله ارتباطی و انتقال معنا است. در دنیای امروز که ارتباطات به سرعت در حال تغییر و توسعه است، اهمیت یادگیری زبان‌های مختلف به‌ویژه زبان‌های غنی‌ای مانند زبان عربی، محسوس است. زبان عربی امروزه نه تنها به عنوان یک زبان ارتباطی، بلکه به عنوان یک پل فرهنگی و معرفتی میان ملت‌ها و فرهنگ‌ها مطرح است. یادگیری زبان عربی پیوندی عمیق با فهم تاریخ و تمدن غنی جهان عرب دارد و در این عصر جهانی سازی، مسلماً تسلط به این زبان می‌تواند دریچه‌ای به فرصت‌های جدید ایجاد کند. از این رو، پژوهش در زمینه کاربردی کردن زبان عربی در زندگی دانش‌آموزان/ زبان‌آموزان نه تنها ضرورتی آموزشی، بلکه یک نیاز فرهنگی و اجتماعی است. در این راستا، پژوهش حاضر به بررسی راهکارهای آموزش کاربردی زبان عربی نسبت به زبان‌آموزان می‌پردازد. هدف اصلی این پژوهش شناسایی و تحلیل روش‌های نوین تدریس براساس نمونه‌های آموزشی مدارس کشورهای خارجی، کاربردی کردن زبان عربی در زندگی دانش‌آموزان/ زبان‌آموزان و فعالیت‌هایی است که می‌توانند به بهبود یادگیری زبان عربی کمک کنند. این روش‌ها شامل استفاده از فناوری‌های نوین، ایجاد فعالیت‌های کلاسی متنوع و فراهم‌سازی محیط‌های یادگیری انگیزشی و تعاملی است. یادگیری زبان عربی تأثیرات گسترده‌ای بر دانش‌آموزان ایرانی دارد که می‌تواند در زمینه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، تحصیلی، روان شناختی و اقتصادی ظهور پیدا کند. این تأثیرات نه تنها به توانمندی‌های زبانی و ارتباطی آن‌ها کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به ارتقای هویت فرهنگی و معنوی، توسعه فردی و اجتماعی، منجر شود چراکه انگاشت‌های ما از یک بافت ارتباطی، حاصل رابطه تعاملی بین زبان و فرهنگ است.

واژگان کلیدی: زبان عربی، چالش‌ها، آموزش کاربردی، توانمندسازی زبان‌آموزان، مدارس کشورهای خارجی.

۱- مقدمه

زبان عربی امروزه نه تنها به عنوان یک زبان ارتباطی، بلکه به عنوان یک پل فرهنگی و معرفتی میان ملت‌ها و فرهنگ‌ها مطرح است. یادگیری زبان عربی پیوندی عمیق با فهم تاریخ و تمدن غنی جهان عرب دارد و در این عصر جهانی‌سازی، مسلماً تسلط به این زبان می‌تواند دریچه‌ای به فرصت‌های جدید ایجاد کند. «یادگیری زبان عربی نه تنها به عنوان یک مهارت زبانی، بلکه به عنوان یک ابزار فرهنگی، دینی و اجتماعی برای برقراری ارتباطات مؤثر، درک عمیق‌تر از فرهنگ‌ها و ایجاد فرصت‌های شغلی و علمی، بسیار حائز اهمیت است.» (متقی‌زاده، ۱۳۹۴، ص ۲۳)

در دنیای امروز که ارتباطات به سرعت در حال گسترش است، تسلط به زبان عربی می‌تواند به عنوان یک دارایی ارزشمند برای هر فردی تلقی شود. «زبان عربی نقشی اساسی و محوری در فرهنگ و هویت جهان عرب و جوامع مسلمان دارد.» (حکیم، ۱۳۸۷، ص ۳۲) این نقش در جنبه‌های مختلفی از زندگی اجتماعی، دینی و فرهنگی نمایان است. با توجه به تنوع و غنای فرهنگی زبان عربی، افزایش تأثیرات آن در دانش‌آموزان / زبان‌آموزان ایرانی می‌تواند موجب بهبود ارتباطات فرهنگی، افزایش فرصت‌های شغلی و ارتقای هویت دینی و فرهنگی آن‌ها گردد. یادگیری زبان عربی به‌ویژه برای دانش‌آموزان به دلایل گوناگون حائز اهمیت است. اولاً، به عنوان یکی از زبان‌های اصلی قرآن کریم، تسلط به زبان عربی می‌تواند در فهم معارف دینی و عرفانی بسیار مؤثر باشد. این امر به‌ویژه در کشورهایی که اکثریت جمعیت آن‌ها مسلمین هستند، اهمیت خاصی دارد. از سوی دیگر، آشنایی با زبان عربی دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا از ادبیات غنی عربی بهره‌مند شوند و به عنوان یک دریچه‌ی فرهنگی، آن‌ها را با تاریخ و فرهنگ کشورهای عربی آشنا کند. باین حال، مشکلات و چالش‌های متعددی در زمینه آموزش و یادگیری زبان عربی وجود دارد. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها، روش‌های تدریس سنتی و عدم تطابق آن‌ها با نیازهای روزمره و کاربردی دانش‌آموزان است. بسیاری از دانش‌آموزان زبان عربی را به صورت صرفاً یک واحد درسی تلقی کرده و به جای یادگیری فعال، آن را حفظ می‌کنند. این رویکرد نه تنها مانع از درک عمیق مفاهیم می‌شود، بلکه انگیزه یادگیری را نیز کاهش می‌دهد. از این رو، پژوهش در زمینه کاربردی کردن زبان عربی در زندگی دانش‌آموزان نه تنها ضرورتی آموزشی، بلکه یک نیاز فرهنگی و اجتماعی است.

در این راستا، پژوهش حاضر بر آن است تا از رهگذر روش توصیفی - تحلیلی و پژوهش‌های میدانی صورت گرفته، به بررسی راه‌های کاربردی کردن زبان عربی در زندگی روزمره دانش‌آموزان پرداخته و به این سؤال پاسخ دهد که باتوجه به فضای ذهنی امروزه دانش‌آموزان / زبان‌آموزان نسبت به زبان عربی، کاربردی‌ترین راه‌کارها در زمینه ایجاد انگیزش و جذاب کردن آموزش و یادگیری زبان عربی چیست؟ هدف اصلی این پژوهش، شناسایی و تحلیل روش‌های نوین تدریس و فعالیت‌هایی است که می‌توانند به بهبود یادگیری زبان عربی و کاربردی‌سازی آن کمک کنند. در این راستا به بررسی نمونه‌های مختلفی از چند کشور خارجی نیز پرداخته شده است. این روش‌ها شامل استفاده از فناوری‌های نوین، ایجاد فعالیت‌های کلاسی متنوع و فراهم‌سازی محیط‌های یادگیری انگیزشی و تعاملی است. انتظار می‌رود که یافته‌های این پژوهش به معلمان، مسئولان آموزشی و خانواده‌ها کمک کند تا با بهره‌گیری از روش‌های مؤثر، تجربه یادگیری زبان عربی را برای دانش‌آموزان جذاب‌تر و کاربردی‌تر نمایند.

۱-۱ پیشینه پژوهش

در زمینه آموزش زبان عربی در مدارس و دانشگاه‌ها و چالش‌های آن پژوهش‌های متعدد و زیادی صورت گرفته است که در بسیاری از آن‌ها منابع آموزشی مورد نقد و بررسی قرار گرفته است و در برخی هم دو عنصر معلم و دانش‌آموز و مؤلفه‌ها و شاخص‌های همسو با این دو عنصر واکاوی شده است. از جمله این پژوهش‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

یعقوبی، محمد و عبدی، احمد (۱۴۰۱)، "چالش‌های آموزش زبان عربی در مدارس ایران" دوفصلنامه پژوهش در آموزش زبان عربی. دوره چهارم، شماره دوم. پاییز.

نگارندگان در این پژوهش بر چالش‌ها تأکید کرده و بیشتر چالش‌ها را متوجه منابع آموزشی می‌دانند؛ و بر این اعتقادند که مؤلفان کتاب‌های درسی خود با تدریس زبان عربی در مدارس و در سطح دانش‌آموزی، ناآشنا هستند و بر همین اساس است که کتاب‌های کاربردی تألیف و تدوین نمی‌شود

محمودی، اعظم و علی‌پور، فاطمه (۱۴۰۲). "آموزش عربی در دانشگاه فرهنگیان به روش ترکیبی (با ارائه الگویی مبتنی بر موک)" دوفصلنامه پژوهش در آموزش زبان عربی. پاییز و زمستان.

این پژوهش با هدف آشنایی با «رویکرد آموزش ترکیبی» به‌منظور مواجهه با مشکل عدم ارتباط و تعامل حضوری بین یاد دهنده و یادگیرنده؛ و ارائه الگوی مبتنی بر (موک) جهت آموزش زبان عربی در دانشگاه فرهنگیان به نگارش درآمده است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است اگر ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تشکیل‌دهنده روش ترکیبی و به‌کارگیری الگوی موک در آموزش؛ به‌خوبی نیازسنجی، طراحی و اجرا شود؛ می‌تواند به‌عنوان یک رویکرد منطقی و منعطف، بر بهبود عملکرد تحصیلی یادگیرندگان رشته عربی تأثیر فراوان داشته باشد.

کاوسی، سبحان و سلیمی‌نژاد، فهیمه (۱۴۰۲)، "چالش‌های درس عربی از منظر معلمان مقطع متوسطه (مطالعه موردی: شهرستان سبزوار)" دوفصلنامه پژوهش در آموزش زبان عربی. پاییز و زمستان.

پژوهشگران در این پژوهش با استفاده از رویکرد تحلیل مضمون به واکاوی تجارب زیسته معلمان از چالش‌های درس عربی مقطع متوسطه پرداخته‌اند و نهایتاً پانزده مدیر در گروه مشارکت‌کنندگان قرار گرفته‌اند. نتایج به‌دست‌آمده گویای این است که ضرورت بازطراحی و بازبینی درس عربی به‌منظور حذف نقاط ضعف و مشکلات مربوط به آن؛ امری انکارناپذیر است و معلمان بایستی با تقویت انگیزه‌های یادگیری در دانش‌آموزان و با استفاده از روش‌های فعال تدریس دانش‌آموزان را به هدف غایی یعنی درک و فهم متون و مکالمه نزدیک‌تر نمایند.

پری‌زاده، فاطمه و اسودی، علی (۱۴۰۳)، "تحلیل کتاب درسی عربی پایه هشتم متوسطه دوره اول بر اساس چک‌لیست کالین مارش". دوفصلنامه پژوهش در آموزش زبان عربی. بهار و تابستان.

پژوهش صورت گرفته، مبتنی بر داده‌های کتابخانه‌ای و روش توصیفی تحلیلی است که در پژوهش انجام یافته و تحلیل داده‌های موجود مبتنی بر چک‌لیست کالین مارش حاکی از آن است که کتاب از جهات جاذبه هنری و بصری نیازمند تغییرات و دقت به نقش هویت‌های قومی و فرهنگی ایرانی است ولی از جهت سنجیت با رویکرد برنامه درسی ملی سازگار بوده اما در توجه به نیازهای آموزشی و روز فراگیران ضعیف عمل کرده است.

حاجی عموشا، معصومه (۲۴۰۳)، "بایسته‌های کتب و متون آموزشی در علم صرف بر مبنای نظریه‌ی نشر نوآوری" دوفصلنامه پژوهش در آموزش زبان عربی. بهار و تابستان.

این پژوهش، با تأکید بر متغیر کتاب و متون آموزشی، به بررسی بایسته‌های متون و کتاب‌های آموزش صرف در رشته‌ها و مقاطع مختلف آموزشی به‌ویژه در دانشگاه‌ها بر اساس نظریه‌ی نشر نوآوری پرداخته است. بر مبنای یافته‌های پژوهش، هرگونه تغییر و نوآوری در متون صرفی باید شامل پنج مقوله کلی توالی و نظم، روانی و کاربردی بودن مثال‌ها و تمرین‌ها، رعایت استانداردهای کتب آموزشی، جامعیت و نوآوری‌های محتوایی باشد.

۱-۲ نقد پژوهش‌های صورت گرفته

همان‌گونه که از پژوهش‌های پیش‌گفته برمی‌آید، پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص آموزش زبان عربی بیشتر متوجه نقص و نقد منابع آموزشی در این زمینه بوده‌اند و اگر هم پژوهشی پا را فراتر گذاشته و دو عنصر معلم و دانش‌آموز را مورد واکاوی قرار داده است، فقط به بررسی ضعف‌ها و چالش‌ها پرداخته است و یا اینکه درنهایت راهکارهای کلی‌ای در این خصوص مطرح کرده است؛ اما پژوهش حاضر بر آن است تا با نگاهی همه‌جانبه به نقش و جایگاه زبان عربی در ایران و بررسی فضای ذهنی امروزه دانش‌آموزان / زبان‌آموزان و نیز با بررسی دانشگاه‌ها و گروه‌های موفق در کشورهای دیگر، به ارائه راهکارهایی بپردازد که ضمن ایجاد جذابیت در زبان‌آموزان، آموزش کاربردی زبان عربی را به‌گونه‌ای مطرح کند که زبان‌آموزان به‌طور ملموس و محسوس نقش و کاربرد زبان عربی را در زندگی روزمره خود ببینند و درواقع با نیازسنجی دقیق آموزش زبان عربی در مدارس و دانشگاه‌ها صورت گیرد.

۲- اهمیت آموزش زبان عربی و جایگاه آن در ایران

یادگیری زبان عربی به‌ویژه برای دانش‌آموزان به دلایل گوناگون حائز اهمیت است. اولاً، به‌عنوان یکی از زبان‌های اصلی قرآن کریم، تسلط به زبان عربی می‌تواند در فهم معارف دینی و عرفانی بسیار مؤثر باشد. این امر به‌ویژه در کشورهایی که اکثریت جمعیت آن‌ها مسلمین هستند، اهمیت خاصی دارد. از سوی دیگر، آشنایی با زبان عربی دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا از ادبیات غنی عربی بهره‌مند شوند و به‌عنوان یک دریچه‌ی فرهنگی، آن‌ها را با تاریخ و فرهنگ کشورهای عربی آشنا کند. در ادامه به بررسی جوانب مختلف اهمیت آموزش زبان عربی در کشورمان می‌پردازیم:

۱-۲ اهمیت دینی

تدبر در قرآن کریم: زبان عربی زبان مقدس قرآن است. بیش از ۱,۵ میلیارد مسلمان در سراسر جهان برای فهم آیات و معانی قرآن کریم به زبان عربی نیاز دارند. این زبان به‌عنوان وسیله‌ای برای درک معارف و آموزه‌های اسلامی بسیار حائز اهمیت است. **احادیث و متون دینی:** بسیاری از متون دینی و تفسیرها نیز به زبان عربی نوشته شده‌اند. تسلط به زبان عربی به مسلمانان این امکان را می‌دهد که به منابع اصلی و معتبر دسترسی پیدا کنند و معارف دینی را به‌طور صحیح درک کنند. (مطهری، ۱۳۶۳، ص ۷۸)

مردم به دلیل طبیعت دینی و تربیت فرهنگی علاقه‌مند به خدا و دین و قرآن هستند؛ حضور مردم در مراسم عبادی و مناسبت‌های مذهبی نمودی از نیاز آن‌ها به دین و ارتباط تنگاتنگ زندگی آن‌ها با مسائل اعتقادی است. توجه مردم به دعا و راز و نیاز و نماز و روزه حکایت از معرفت طلبی و علاقه آن‌ها به مسائل مذهبی دارد، «قالب آموزه‌های معنوی و دینی مردم این سامان در تنه اصلی این آیین، یعنی قرآن و حدیث و ستون این دین، یعنی نماز و دعا نهفته است و زبان ارتباطی این آیین زبان عربی است» (شاقلی و همکاران، ۱۳۹۹، ص ۱۲)، در جامعه ما کمتر کسی دیده می‌شود که علاقه‌مند به فهم قرآن نباشد و آرزوی توانایی برقراری ارتباط با کتاب خدا را نداشته باشد. همه مردم دلشان می‌خواهد که قرآن را راحت بخوانند و معنی آیات را بی‌واسطه دریابند.

۲-۲ جوانب فرهنگی

زبان عربی دارای میراث فرهنگی و ادبی بسیار غنی است. ادبیات عرب شامل شعر، نثر و داستان‌های کهن از تاریخ و تمدن عربی است که می‌تواند برای هر فردی که به فرهنگ‌های مختلف علاقه‌مند است، جالب باشد. ارتباطی در بین چندین کشور و فرهنگ مختلف است. یادگیری زبان عربی می‌تواند درک عمیق‌تری از فرهنگ‌ها، آداب و رسوم و تاریخ این کشورها ایجاد کند.

تاریخ ورود زبان عربی به فرهنگ ایرانی‌ها به پیش از اسلام بازمی‌گردد (علی‌نیا، ۱۳۸۷، ص ۴۴) در نخستین دهه‌های ظهور اسلام، ایرانیان همان‌گونه که با آغوش باز اسلام را پذیرفتند باکمال رغبت زبان این آیین را هم پذیرا شدند؛ «واژه‌ها و اصطلاحات دینی، تاریخی، اقتصادی، سیاسی و ترکیب‌های ادبی و بلاغی این زبان به تدریج در تمام جنبه‌های زندگی فردی و اجتماعی و فرهنگی مردم رسوخ کرد و در کمتر از دو قرن - ساختار فرهنگی ایرانی‌ها را در معنای عام آن تحت‌الشعاع خود قرار داد.» (محلای، ۱۳۸۷، ص ۱۲) هرچند این تأثیر و تأثر به صورت مبادله دوسویه بود، کتاب‌ها و نوشته‌ها عموماً به زبان عربی نگاشته می‌شد. زبان عربی زبان دین، فرهنگ، تجارت، سیاست و علم بود. بیشتر آثار باقی‌مانده از این دوره به زبان عربی است. در این راستا فرهنگ عربی با زندگی ایرانی‌ها ارتباط عمیقی دارد. (قندی، ۱۴۰۰، ص ۷)

۳-۲ فرصت‌های شغلی

در دنیای امروز، با گسترش تجارت بین‌المللی و روابط بین کشورها، افرادی که به زبان عربی تسلط دارند، دارای مزیت رقابتی در بازار کار هستند. این تسلط می‌تواند در حوزه‌هایی مانند دیپلماسی، گردشگری، رسانه، تجارت و علوم انسانی بسیار مفید باشد.

سازمان‌های بین‌المللی: بسیاری از سازمان‌های بین‌المللی، مانند سازمان ملل، زبان عربی را به‌عنوان یکی از زبان‌های رسمی خود می‌شناسند. تسلط به این زبان می‌تواند فرصت‌های شغلی در این سازمان‌ها را افزایش دهد.

۴-۲ ارتباطات بین‌المللی

زبان عربی به‌عنوان یک زبان رسمی و مهم در عرصه دیپلماسی بین‌المللی به‌شمار می‌آید. توانایی برقراری ارتباط به زبان عربی می‌تواند به تقویت روابط دیپلماتیک و سیاسی کمک کند.

با توجه به وجود کشورهای عربی در بین بازارهای بزرگ جهانی، تسلط به زبان عربی می‌تواند به تسهیل مذاکرات تجاری و بهبود روابط اقتصادی کمک کند.

۵-۲ افزایش قدرت تفکر انتقادی

تفکر انتقادی توانایی تفکر واضح و منطقی و درک ارتباط بین ایده‌ها است در اصل، این تفکر شما را ملزم می‌کند تا از توانایی خود برای استدلال کردن استفاده کنید؛ یعنی درزمینهٔ اطلاعات یک گیرنده فعال باشید نه یک گیرنده منفعل.

ادوارد گلاسر که یکی از پدیدآورندگان پرکاربردترین آزمون سنجش تفکر انتقادی است، با وام گرفتن از نظریه دیویی، تفکر انتقادی را این‌گونه تعریف می‌کند:

- نگرش تمایل به بررسی متفکرانه مسائل و موضوعاتی که در حیطه تجربه فرد قرار می‌گیرند.
- دانستن روش‌های جستجو و استدلال منطقی.
- مهارت‌هایی برای اجرای روش‌های مذکور. تفکر انتقادی مستلزم تلاشی مداوم برای بررسی هر باور یا شکل مفروضی از دانش در پرتو شواهد پشتیبان و نتایج بعدی آن است. (Glaser, ۱۹۹۸. ۲۲)

یادگیری زبان‌های جدید، از جمله زبان عربی، می‌تواند به تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی و خلاقیت کمک کند، زیرا زبان‌آموزان با فرهنگ‌ها و ایده‌های جدید آشنا می‌شوند و قدرت تحلیل پیدا می‌کنند.

۳- چالش‌های آموزش زبان عربی در ایران

تدریس زبان عربی، مانند هر زبان دیگری، با چالش‌ها و موانع خاص خود مواجه است. این موانع می‌توانند به علل اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و زبانی مربوط شوند. در اینجا به برخی از مهم‌ترین چالش‌ها پرداخته می‌شود:

۱-۳ تنوع گویش‌ها

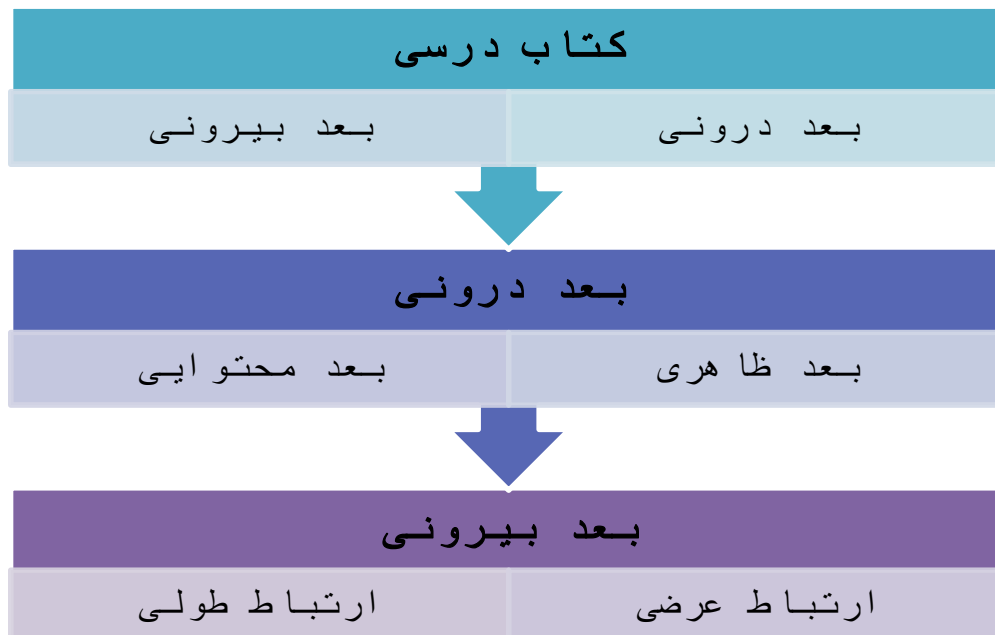
زبان عربی دارای گویش‌های مختلفی است که در کشورهای مختلف صحبت می‌شود. این تنوع می‌تواند باعث سردرگمی برای زبان‌آموزان شود. یادگیرندگان ممکن است در فهم و صحبت کردن با گویش‌های مختلف دچار مشکل شوند.

۲-۳ ساختار پیچیده دستور زبان عربی

زبان عربی دارای اصول قواعدی پیچیده‌ای است، از جمله صرف و نحو که می‌تواند برای زبان‌آموزان سخت باشد و نیز عدم مشابهت دستور زبان عرب‌زبان‌های دیگر وجود می‌تواند بر دشواری فرایند یادگیری دامن می‌زند.

۳-۳ عدم وجود منابع و مواد آموزشی مناسب و متناسب

در یک نگاه نظام‌مند و جامع می‌توان کتاب درسی را از دو منظر درونی و بیرونی مورد توجه قرار داد. در هر یک از این ابعاد نیز می‌توان به دو جنبه فرعی اشاره کرد. «عامل درونی بر ظاهر و همچنین محتوای کتاب تأکید دارد و عامل بیرونی بر ارتباط و همخوانی کتاب درسی با کتاب‌های دیگر در همان پایه و رابطه یک عنوان کتاب درسی با همان عنوان در پایه‌های قبل و بعد مطالعه می‌شود» (محمدرضایی و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۲۹۳).

۳-۳-۱ بُعد درونی کتاب‌های آموزش زبان عربی

۳-۳-۱-۱ بُعد ظاهری

ویژگی‌های فنی و ظاهری کتاب می‌تواند به صورت مستقیم و یا غیرمستقیم بر تسهیل فرآیند یادگیری، انگیزه زبان‌آموزان و تسهیل درک مفاهیم و تعمیق یادگیری تأثیرگذار باشد. نتیجه مطالعات نشان می‌دهند که دو عامل اصلی تأثیرگذار بر کیفیت کتاب‌های درسی در جریان یادگیری تحصیلی است: (نوع محتوای دروس) و (مقطع و دوره)؛ بنابراین، ضرورت توجه جدی به نقش کتاب‌های درسی در موقعیت‌های مختلف یادگیری ضروری است (مرادی، ۱۳۸۸، ص ۱۸) قالب و شکل ظاهری کتاب درسی می‌تواند نقش مؤثری در جلب توجه، ایجاد علاقه به مطالعه و تمرکز حواس فراگیر داشته باشد و همواره مورد توجه متخصصان، مؤلفان، ویراستاران، تصویرگران، عکاسان، صفحه‌آراییان و... بوده است. این قسمت می‌تواند شامل موارد زیر باشد: "جلد کتاب؛ قطع کتاب؛ جنس و نوع کاغذ؛ صفحه؛ تصویر" (فتحی واجارگاه و آقازاده، ۱۳۸۶، ص ۱۱۹)

در این خصوص با بررسی کلی کتاب‌های آموزشی دستور زبان عربی و انگلیسی، به این نتیجه دست می‌یابیم که بهره‌گیری کتاب‌های آموزش دستور زبان عربی از جدول‌ها، نمودارها، تصویرها بسیار کمتر از زبان‌های انگلیسی است. در حوزه آموزش دستور زبان انگلیسی کتاب‌ها دارای تصویرپردازی مناسبی هستند که این تصویرپردازی در کنار توضیح قاعده یا گرامر نقش بسیار ویژه‌ای را در یادگیری راحت‌تر و بهتر زبان‌آموزان ایفا می‌کند و از جانب دیگر درگیر کردن قوه دیداری نکته‌ای است که هم روانشناسان حوزه تربیتی و هم مدیران آموزشی بدان بسیار تأکید دارند.

۳-۳-۲ بُعد محتوایی

محتوای آموزشی یکی از عناصر مهم فرایند آموزش است و شاید هم مهم‌ترین عنصر. چراکه بدون وجود محتوای آموزشی و مطالبی برای آموزش و انتقال، آموزش بی‌معنا و مفهوم خواهد بود. «آموزش عبارت است از هرگونه فعالیت یا تدبیر از پیش طرح‌ریزی‌شده‌ای که هدف آن آسان کردن یادگیری در یادگیرندگان است» (سیف، ۱۳۳۴، ص ۳۱).

با نگاهی کلی به کتاب‌های آموزش دستور زبان عربی چنین به نظر می‌آید که تقریباً همگی این کتاب‌ها یکسری مطالب خاص را همواره تکرار می‌کنند بدون اینکه در خصوص دسته‌بندی متفاوت مطالب نسبت به آنچه وجود دارد، اقدامی انجام دهند. «درواقع مباحثی وجود دارد که با توجه به امروزی‌تر شدن فرایند کلی زبان، این مباحث از کاربرد بسیار کمتری برخوردار هستند به عنوان مثال مباحثی چون تنازع و اشتغال که در حوزه دستور زبان عربی دارای مطالبی گسترده و پیچیده هستند در صورتی که بدون به کارگیری چنین مباحثی در جمالت، می‌توان یک جمله ساده را بیان کرد که دربردارنده همه مضمون و محتوای موردنظر متکلم باشد» (محمدرضایی و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۲۹۳).

۳-۳-۲ بُعد بیرونی کتاب‌های آموزش زبان عربی

منظور از این بعد در تحلیل کتاب توجه به سایر متغیرهای خارج از کتاب است. در این بعد، ویژگی و کارکرد کتاب بر اساس تحلیل رابطه آن با متغیرهای بیرونی مطالعه می‌شود. این رابطه به دو سطح افقی و عمودی یا عرضی و طولی تفکیک می‌شود.

۱-۲-۳ ارتباط عرضی: در این نوع ارتباط، کتاب درسی هر پایه را می‌توان در ارتباط با سایر کتاب‌های درسی همان پایه مورد مطالعه قرار داد. به عبارت دیگر مجموعه کتاب‌های درسی یک پایه تحصیلی به‌طور کلی هدف‌های آموزشی معینی را دنبال می‌کنند که تحقق این هدف کلی نه تنها مستلزم تحقق هدف‌های هر یک از کتاب‌های درسی به‌صورت جداگانه است، بلکه همچنین به میزان برقراری ارتباط اثربخش بین کتاب‌های درسی مختلف نیز وابسته است. (محمدرضایی و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۲۹۳).

در منابع آموزشی زبان عربی به نظر می‌آید جهت تأمین اهداف این بعد، بهتر است که قواعد در قالب متن‌هایی متنوع عرضه شوند و در لابه‌لای جملات و ترکیب‌های به‌کاررفته، قاعده نیز گفته شود. برای تحقق این هدف باید متن‌هایی مخصوص هر مبحث تدوین شود تا بتواند تمامی ابعاد آن قاعده را پوشش دهد (محمدرضایی و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۲۹۳)؛ و نیز همان‌طور که گفته شد، استفاده از تصویر، جدول و نموداری کردن مباحث دیگر ابزاری است که می‌تواند هدف کلی یک‌ترم تحصیلی یا سال و یا یک دوره کارشناسی که فراگیری همه‌جانبه و نسبی واحدهای آموزشی معرفی شده است را تحقق دهد.

۲-۲-۳ ارتباط طولی: این نوع ارتباط شامل ارتباط یک کتاب درسی با کتاب‌های درسی دیگر در پایه‌های بعد یا قبل است. از این منظر کتاب درسی در هر پایه تحصیلی حلقه‌ای از زنجیره محتوای آموزشی در نظر گرفته می‌شود که به‌منظور تحقق هدف یا اهداف خاص از نظم و توالی برنامه‌ریزی‌شده‌ای تبعیت می‌کند (مرادی، ۱۳۸۸، ص ۱۰).

در خصوص ارتباط طولی در مورد کتاب‌هایی که در گروه‌های زبان و ادبیات عربی در خصوص آموزش دستور زبان عربی معرفی می‌شود شاهد ضعف بیشتری در مقایسه با منابع هم‌نوع در رشته زبان و ادبیات انگلیسی هستیم. وقتی کتاب‌های آموزش گرامر زبان انگلیسی را در این خصوص بررسی می‌کنیم شاهد کتاب‌هایی هستیم که مرحله‌بندی و تقسیم‌بندی دوره‌ای دارند و دارای سطح ابتدایی تا پیشرفته هستند که در گروه‌های آموزشی این رشته برای دانشجویان ترم‌های اول تا سوم سطح ابتدایی و بعد از آن سطح پیشرفته تدریس می‌شود؛ اما در گروه‌های زبان عربی یک کتاب برای کل دوره کارشناسی معرفی می‌شود به‌عنوان مثال در بسیاری از دانشگاه‌ها کتاب مبادی العربیة جلد ۴ تألیف رشید الشرتونی تدریس می‌شود. این کتاب از فنون آموزشی نوین بهره‌ای نبرده است شاهد تصویر، جدول و نمودار در ارائه مباحث نیستیم علاوه بر این نوع قلم کتاب نیز بسیار قدیمی است که در برخی سطرها کلمه بسیار ناخوانا می‌شود. دانشجویی که در ترم اول وارد رشته زبان و ادبیات عربی می‌شود هنگام برخورد با چنین منبعی بسیار سردرگم می‌شود در صورتی که بهتر است در این زمینه نیز مؤلفان و اساتید محترم زبان عربی تجدیدنظر کرده و همچون کتاب‌های انگلیسی‌زبان، به تدوین کتاب‌هایی با سطوح مختلف و نیز با صفحه‌آرایی متفاوت برای هر ترم تحصیلی، این ضعف را از بین ببرند.

۳-۴ عدم توجه به مقوله فرهنگ در آموزش زبان عربی

«فرهنگ شیوه زندگی کردن است. فرهنگ بافتی است که در آن وجود پیدا می‌کنیم، حس می‌کنیم و با دیگران مرتبط می‌شویم. فرهنگ مانند چسبی است که افراد جامعه را به هم مرتبط می‌سازد» (Brown, ۱۹۹۴: ۱۶۳) «باتوجه به اینکه ارزش‌ها و هنجارهای رفتاری از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت است، می‌توان گفت که هر فرهنگی الگوهای رفتاری منحصر به فرد خود را دارد که برای مردمی با زمینه‌های فرهنگی دیگر بیگانه است» (رستم بیک و رمضانی، ۱۳۹۱، ص ۱۸) با توجه به اینکه تضادها و تشابهات فرهنگی منجر به پیچیدگی و آسانی ارتباط و تعامل با دیگران می‌شوند و زبان به‌عنوان یکی از ویژگی‌های عام فرهنگی به‌شمار می‌رود، پس شناسایی فرهنگ و درک تضادها و تشابهات، نکته بسیار مهمی در آموزش زبان به‌شمار می‌رود.

براون معتقد است «زبان بخشی از فرهنگ و فرهنگ بخشی از زبان است. این دو گونه‌ای درهم‌تنیده‌اند که نمی‌توان آن‌ها را از یکدیگر جدا کرد» (Brown, ۱۹۹۴: ۱۶۳)

نایدا معتقد است: «زبان و فرهنگ دو نظام نمادین هستند. هر آنچه در زبان می‌گوییم معنایی اشاره‌ای، اجتماعی، صریح یا ضمنی دارد. هر صورت زبانی معنایی دارد اما معنایی دیگر را نیز تداعی می‌کند که به فرهنگ وابسته است» (Nida, ۲۰۰۰: ۲۹)

با توجه به تعاریفات و توضیحات پیش‌گفته، می‌توان به این نکته اشاره کرد که باتوجه به اینکه زبان عربی واژه‌های زیادی برای ایجاد تمایزات دقیق معنایی در حوزه‌ای خاص (روابط خویشاوندی، انواع شتر، برف و ...) دارد، نشان‌دهنده این امر است که آن تمایزات برای گویشوران آن زبان اهمیت خاصی دارد و در نتیجه زبان‌آموزان زمانی می‌توانند درک درستی از این واژه‌ها داشته باشند که با فرهنگ آن زبان نیز آشنایی خوبی داشته باشند که نتیجه نهایی منجر به آموختن سطح مناسب و متناسبی از زبان می‌شود.

لازمه به‌کارگیری زبان در گفتمان‌های متناسب و ایجاد یک ارتباط بین فرهنگی صحیح، آشنا بودن به پیام‌ها و فرایم‌های فرهنگی است. «در هر فرهنگ، گویشوران زبان از آهنگ، زیروبمی صدا، سرعت و مکث و بلندی خاصی برای گفتمان کلامی خود استفاده می‌کنند» (تانن، ۱۳۷۵، ص ۴۳) پس در نتیجه استفاده از تکنیک‌های آوایی خاص در زمان‌های خاص نیز بنابر هر فرهنگ و زبان، باید مورد توجه قرار بگیرد و تمامی این موارد انسجام بین زبان و فرهنگ و مکمل بودن این دو را نمود می‌بخشد. با توجه به توضیحات پیش‌گفته «می‌توان نتیجه گرفت که انگاشت‌های ما از یک بافت ارتباطی حاصل رابطه تعاملی بین زبان و فرهنگ است» (رستم بیک و رمضانی، ۱۳۹۱، ص ۲۰)

یادگیری زبان بدون درک مناسب از فرهنگ مرتبط با آن سخت است. یادگیرندگان ممکن است با آداب‌ورسوم، ادبیات و تاریخ کشورهای عربی آشنا نباشند که این امر می‌تواند بر یادگیری زبان تأثیر منفی بگذارد.

۳-۵ موانع روان‌شناختی

ترس از مرتکب اشتباه شدن، فشار اجتماعی و نگرانی از قضاوت نادرست دیگران می‌تواند مانع از مشارکت فعال زبان‌آموزان در فرآیند یادگیری شود. تا جایی که امکان دارد مدرس یا معلم باید فضای یادگیری یا کلاس درس را برای زبان‌آموز طوری مدیریت کند که وی احساس آرامش و راحتی در تکلم یا پرسش داشته باشد و از ایجاد جو خفقان و یا جوی که زبان‌آموز ترس از مرتکب اشتباه شدن داشته باشد، بپرهیزد.

۳-۶ فاصله بین آموزش زبان عربی و کاربرد آن

این فاصله بین آموزش و کاربرد زبان، می‌توان ناشی از موارد متعددی باشد به‌عنوان مثال بسیاری از روش‌های آموزش به محتوای تئوری و قواعد متمرکز هستند و کمتر به ارائه سناریوهای واقعی و کاربردی توجه می‌کنند. این موضوع ممکن است باعث شود یادگیرندگان نتوانند زبان را در زندگی واقعی به کار ببرند؛ و یا اینکه استاد و معلم ذوق و خوش‌سلیقگی در این زمینه به کار نبرد و با عدم رغبت کافی به مسائلی سطحی و پیش‌پاافتاده و تکراری بسنده کرده و در نتیجه نتیجه ملموس و محسوسی ظاهر نگردد؛ و یا اینکه منبع آموزشی طوری طراحی شده است که کاربردی سازی آموزش زبان را منجر نمی‌شود.

در رشته زبان و ادبیات عربی متأسفانه بسیار دیده می‌شود که معلم / استاد درگیر تدریس قاعده‌محور می‌شود که البته قاعده‌محور بودن زبان عربی مدنظر هست اما اینکه زبان‌آموز فقط به این موضوع سوق داده شود که باید در طول سال قاعده یاد بگیرد و به ذهن

بسیار، نقطه ضعفی است که به این فاصله آموزش و کاربرد دامن می‌زند. درواقع خیلی از قاعده‌ها دارای جزئیاتی هستند که گفتن این جزئیات و استثنائات برای زبان‌آموز چه در سطح دانش‌آموز و چه در سطح دانشجو بودن، نیازی نیست و قرار نیست زبان‌آموز در مکالمه یا حتی قرائت متون به این قاعده‌های ریز و جزئی و استثنائی برخورد کند زیرا زبان امروز و نوع تدوین جملات امروز در روزنامه‌ها و مجلات، مکالمات روزمره و کتاب‌های معاصر بسیار ساده‌تر و شیواتر از متون و نصوص کهنی است که این قاعده‌ها یا از دل آن‌ها در آمده و یا اینکه زیاد در آن‌ها به چشم می‌خورد.

۳-۷ نقص‌های آموزشی در معلمان / استادان

نقص در تربیت و آموزش معلمان زبان عربی، چه از نظر مهارت‌های زبانی و چه از نظر متدولوژی تدریس، می‌تواند بر کیفیت آموزش تأثیر بگذارد. معلمان باید با جدیدترین شیوه‌های آموزش و منابع آموزشی آشنا باشند.

ازجمله ضعف‌هایی که متوجه معلمان / استادان است، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- معلم / استاد مهارت کافی در تدریس زبان عربی ندارد.
- ۲- معلم / استاد به اندازه کافی به زبان عربی مسلط نیست.
- ۳- معلم / استاد زبان عربی، بیشتر با زبان فارسی با دانش‌آموزان / زبان‌آموزان ارتباط برقرار می‌کند. (کعب عمیر، ۱۳۹۸، ص ۸۳)

۴- راهکارهای کاربردی سازی و ایجاد جذابیت در آموزش زبان عربی

یادگیری زبان عربی، مانند یادگیری هر زبان دیگری، به عوامل متعددی بستگی دارد که می‌توانند نقش مهمی در موفقیت زبان‌آموزان داشته باشند. در ادامه به برخی از این عوامل مؤثر در یادگیری زبان عربی پرداخته می‌شود.

۴-۱ عوامل فردی

۴-۱-۱ انگیزه:

«انگیزه نیروی محرکه هر اقدام انسانی است. همان فرایندی است که رفتارهای مبتنی بر هدف را آغاز، هدایت و حفظ می‌کند» (رابیتز، ۱۳۸۸، ص ۷۶) انگیزه می‌تواند یکی از قوی‌ترین عوامل در یادگیری زبان باشد. افرادی که برای یادگیری زبان عربی اهداف خاصی دارند (مانند تحصیل، کار، یا ارتباطات اجتماعی) معمولاً موفق‌تر هستند. در اینجا به توضیح عوامل مختلف انگیزه و تأثیر آن بر یادگیری زبان عربی پرداخته می‌شود:

۴-۱-۱-۴ انگیزه درونی و بیرونی

انگیزه درونی: این نوع انگیزه زمانی به وجود می‌آید که فرد به یادگیری زبان به‌عنوان یک فرآیند لذت‌بخش و جذاب نگاه کند. (رابیتز، ۱۳۸۸، ص ۷۶-۷۷) برخی از زبان‌آموزان ممکن است خودجوش به زبان عربی علاقه‌مند شوند زیرا دوست دارند فرهنگ و ادبیات عربی را کشف کنند یا بخواهند در فعالیت‌ها و مباحثات اجتماعی مربوط به زبان عربی شرکت کنند.

انگیزه بیرونی: این نوع انگیزه ناشی از عوامل خارجی مانند تحصیل، کار و فرصت‌های شغلی است. (رابیتز، ۱۳۸۸، ص ۷۶-۷۷) به‌عنوان مثال، زبان‌آموزانی که به دنبال تحصیل در کشورهای عربی یا کار در زمینه‌های مرتبط با عربی هستند، معمولاً تمایل بیشتری به یادگیری دارند.

۲-۴ عوامل آموزشی

۲-۴-۱ معلم / استاد:

۲-۴-۱-۱ روش‌های تدریس: روش‌های آموزشی باید مناسب و متناسب با نیازها و سطح زبان‌آموزان اتخاذ شود. روش‌های تدریس جذاب و متنوع می‌توانند انگیزه یادگیری را افزایش دهند. استفاده از تکنیک‌های یادگیری تعاملی، پروژه‌های گروهی و بازی‌ها می‌تواند یادگیری را سرگرم‌کننده‌تر کرده و زبان‌آموزان را به مشارکت بیشتر ترغیب کند.

۲-۴-۱-۲ استفاده از روش‌های نوین آموزشی: فناوری به یادگیرندگان این امکان را می‌دهد که به منابع آموزشی متنوع و به‌روز دسترسی داشته باشند. ابزارهای آموزشی مجازی، اپلیکیشن‌های زبان و وب‌سایت‌های آموزشی می‌توانند فرآیند یادگیری را تسهیل کنند.

۲-۴-۱-۳ یادگیری از طریق رسانه‌های اجتماعی: استفاده از پلتفرم‌های آنلاین و شبکه‌های اجتماعی نیز می‌تواند به یادگیری زبان عربی کمک کند، زیرا یادگیرندگان می‌توانند با عرب‌زبانان ارتباط برقرار کرده و زبان را در موقعیت‌های واقعی تمرین کنند.

۲-۴-۱-۴ توسعه مهارت‌های چهارگانه: در نظر گرفتن چهار مهارت زبانی (گفتن، شنیدن، خواندن و نوشتن) در فرایند آموزش، به یادگیری جامع‌تر و عمیق‌تر کمک می‌کند.

۲-۴-۱-۵ مکالمه با عرب‌زبانان: تعامل و مکالمه روزمره با افراد عرب‌زبان به زبان‌آموزان کمک می‌کند تا زبان را به شکل کاربردی‌تر و طبیعی‌تر بیاموزند.

۲-۴-۱-۶ فیلم و سریال‌های به زبان عربی: تماشای فیلم‌ها و سریال‌ها به زبان عربی، مهارت شنیداری شما را تقویت می‌کند و به شما کمک می‌کند با اصطلاحات و لهجه‌های مختلف آشنا شوید.

۲-۴-۱-۷ کتاب‌خوانی و متن‌خوانی: خواندن کتاب‌های عربی، اعم از داستان و غیر داستان، دایره لغات شما را افزایش می‌دهد و ساختارهای زبانی را بهبود می‌بخشد.

۲-۴-۱-۸ یادگیری واژگان روزمره: سعی کنید لغات و اصطلاحات کاربردی را که در زندگی روزمره استفاده می‌شوند، یاد بگیرید. این کمک می‌کند تا هنگام نیاز به راحتی از آن‌ها استفاده کنید.

۲-۴-۱-۹ کارگاه‌های داستان‌نویسی: دانش‌آموزان با نوشتن داستان‌های کوتاه به زبان عربی می‌توانند خلاقیت خود را به کار بگیرند و با گرامر و واژگان جدید آشنا شوند.

۲-۴-۱-۱۰ بحث و مناظره: تشکیل گروه‌های بحث و مناظره درباره موضوعات مختلف به زبان عربی باعث تقویت تفکر انتقادی و قدرت بیان دانش‌آموزان می‌شود.

۲-۴-۱-۱۱ بازی‌های آموزشی: استفاده از بازی‌ها و فعالیت‌های سرگرم‌کننده که با زبان عربی طراحی شده‌اند، فرآیند یادگیری را لذت‌بخش‌تر و جذاب‌تر می‌کند.

۲-۴-۱-۱۲ روز زبان عربی: برگزاری روز ویژه‌ای برای زبان عربی در مدارس که شامل فعالیت‌های مختلف آموزشی و سرگرم‌کننده باشد، می‌تواند باعث ایجاد علاقه و انگیزه در دانش‌آموزان برای یادگیری این زبان شود.

۳-۴ عوامل محیطی

۳-۴-۱ محیط آموزشی: محیط فیزیکی (کلاس‌های درس، منابع آموزشی) و محیط اجتماعی (تعامل با دوستان و خانواده) می‌تواند تأثیر زیادی بر یادگیری داشته باشد.

۳-۴-۲ دسترس بودن منابع آموزشی: منابع آموزشی مناسب و به‌روز، از جمله کتاب‌ها، نرم‌افزارهای آموزشی و منابع آنلاین، نقش مهمی در تسهیل یادگیری بازی می‌کنند.

۳-۴-۳ فرصت‌های زبان‌آموزی: فرصت‌های واقعی برای صحبت کردن و استفاده از زبان عربی (مانند سفر به کشورهای عربی یا تعامل با عرب‌زبانان) می‌تواند به یادگیرندگان کمک کند تا مهارت‌های زبانی خود را تقویت کنند.

۵- بررسی مدل‌های اجرایی و کاربردی در آموزش کاربردی زبان عربی

برای کاربردی سازی زبان عربی، مدل‌های اجرایی و کاربردی مختلفی وجود دارد که می‌توانند به بهبود فرآیند یادگیری و تقویت مهارت‌های زبانی زبان‌آموزان کمک کنند. در ادامه، به تفصیل به این مدل‌ها پرداخته می‌شود.

۵-۱ مدل تعاملی (Interaction Models)

این مدل تأکید بر یادگیری از طریق تعاملات زنده دارد (شعبانی، ۱۳۸۵، ص ۳۲). زبان‌آموزان با عرب‌زبانان و سایر زبان‌آموزان ارتباط برقرار کرده و مهارت‌های گفتاری و شنیداری خود را تقویت می‌کنند. موارد اجرایی:

- کارگاه‌های مکالمه: برگزاری جلسات منظم مکالمه به زبان عربی با تسهیلگری افراد بومی یا زبان‌آموزان پیشرفته.
- تبلیغات اجتماعی: ایجاد پلتفرم‌های مجازی (مانند گروه‌های واتس‌آپ یا تلگرام) برای تشویق به گفتگو در مورد موضوعات مختلف به زبان عربی.

۵-۲ مدل آموزش مبتنی بر پروژه (Project-Based Learning)

در این مدل، دانش‌آموزان با انجام پروژه‌های واقعی، آموزش را در بافت‌های واقعی یاد می‌گیرند. در این روش، مطالب و مفاهیم در طول انجام یک پروژه و تقریباً به صورت عملی آموزش داده می‌شوند. مشارکت فراگیر نیز در این روش بالاست به طوری که این روش را می‌توان زیرمجموعه‌ی تدریس فراگیر محور قلمداد کرد (شعبانی، ۱۳۸۵، ص ۳۲). موارد اجرایی:

- پروژه‌های تحقیقی: انجام پژوهش درباره موضوعات فرهنگی، اجتماعی یا تاریخی کشورهای عربی و ارائه نتایج به زبان عربی.
- سازماندهی رویدادها: برگزاری جشن‌ها یا نمایشگاه‌های فرهنگی که در آن زبان‌آموزان باید به زبان عربی تسلط یابند.

۵-۳ مدل فرهنگی (Cultural Model)

با توجه به رابطه بین زبان و فرهنگ در صفحات پیشین این پژوهش به آن پرداخته شد، می‌توان به مدل فرهنگی در آموزش اشاره کرد. درواقع فهم عمیق زبان با درک فرهنگ آن تکمیل می‌شود. این مدل بر ادغام عناصر فرهنگی در یادگیری زبان عربی تأکید دارد.

موارد اجرایی:

- شرکت در جشنواره‌ها: حضور در جشنواره‌ها، کنسرت‌ها و نمایش‌های فرهنگی عربی و برقراری ارتباط با دیگران به زبان عربی.
- محتوای فرهنگی: استفاده از ادبیات، شعر و موسیقی عربی به عنوان منابع آموزشی برای یادگیری اصطلاحات و ساختارهای زبانی.

۴-۵ مدل یادگیری همپوشانی (Dual Language Model)

در این مدل، زبان عربی در کنار زبان‌های دیگر تدریس می‌شود. این روش به زبان‌آموزان کمک می‌کند تا با مقایسه و همپوشانی دو زبان، تسلط بیشتری پیدا کنند.

موارد اجرایی:

- برنامه‌های آموزشی دو زبانه: توسعه برنامه‌های مدرسه‌ای که در آن زبان‌های عربی و زبان‌های دیگر (مانند انگلیسی یا فرانسوی) همزمان آموزش داده می‌شوند.

- کتاب‌های درسی دو زبانه: استفاده از کتاب‌های درسی که توضیحات را به دو زبان ارائه می‌دهند.

۵-۵ مدل یادگیری اجتماعی (Social Learning Model)

این مدل بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی شکل گرفته و تأکید بر یادگیری از طریق مشاهده و تعامل با دیگران دارد. (شاقلی و همکاران، ۱۳۹۹، ص ۱۴۴)

موارد اجرایی:

- گروه‌های مطالعه‌محور: تشکیل گروه‌های یادگیری برای بحث در مورد متون و موضوعات مختلف زبان عربی یا مقاله‌نویسی به زبان عربی.

- تبادل فرهنگی: ایجاد فرصت‌هایی برای تبادل دانشجویان یا معلمان عربی و غیرعربی.

۶-۵ مدل یادگیری متنی (Textual Learning Model)

این مدل بر یادگیری از طریق مطالعه متون غنی و معتبر تأکید دارد. این مدل می‌تواند ترکیبی از متن و تصویر باشد. این نوع از روش‌های یادگیری محتوای متنی را با یک عنصر بصری منطبق ترکیب می‌کند تا رابطه‌ای ذهنی بین این دو ایجاد شود. این روش به «کدگذاری دوگانه» نیز معروف است. در خصوص آموزش زبان عربی، این روش در آموزش مکالمه و به ذهن‌سپاری معادل‌های واژگانی بسیار تأثیرگذار است.

موارد اجرایی

- مطالعه متون عربی: استفاده از رمان‌ها، مقالات و شعرهای عربی برای تقویت دایره واژگان و فهم ساختار جملات.
- تحلیل متن: انجام تحلیل‌های ادبی بر روی متون عربی و خلاصه‌نویسی به زبان عربی.
- فرهنگ لغت‌های مصور: استفاده از فرهنگ لغت‌هایی که واژگان عربی را همراه با تصویر برای مخاطب تصویرسازی کرده و زبان‌آموز با استفاده از روش کدگذاری دوگانه واژه معادل را به ذهن بسپارد.

۵-۷ مدل یادگیری مبتنی بر فیلم (Video-based learning model)

بسیاری از متخصصان این حوزه معتقدند یادگیری زبان با فیلم، جزو یکی از بهترین روش‌های یادگیری زبان دوم است. (Akdemir, ۲۰۰۸: ۴۶) این نحوه یادگیری زبان جدید به شما کمک می‌کند تا هم مهارت شنیداری خود را تقویت کرده و هم مهارت گفتار خود را به چالش بکشید. فراموش نکنید که **حافظه تصویری** نقش بسیار مهمی در یادگیری زبان جدید دارد؛ بنابراین سعی کنید لغات و اصطلاحاتی که می‌شنوید را با رویدادهای فیلم بیاموزید.

موارد اجرایی:

- استفاده از فیلم‌های با زبان فصیح و به‌دوراز لهجه جهت افزایش دایره لغات.
- استفاده از فیلم جهت توجه به چگونگی تلفظ کلمات، تکرار کردن و به ذهن سپاری تلفظ صحیح.
- استفاده از فیلم جهت آشنایی با جمله‌های کوتاه و سپس بلند و در نتیجه توجه به چگونگی ساختار جملات عربی در زبان فصیح.
- اجرا و پیاده‌سازی این مدل‌های مختلف در آموزش زبان عربی می‌تواند به یادگیرندگان کمک کند تا زبان را به‌صورت کاربردی و واقعی یاد بگیرند. ترکیبی از این رویکردها می‌تواند به بهبود توانایی‌های زبانی و افزایش انگیزه و اعتمادبه‌نفس آموزگاران و زبان‌آموزان منجر شود؛ بنابراین، معلمان و مدارس باید به تنوع این مدل‌ها توجه کرده و در طراحی برنامه‌های آموزشی خود از آن‌ها بهره‌برداری کنند.

۶- نمونه‌های آموزش کاربردی زبان عربی در کشورهای خارجی

کاربردی کردن زبان عربی در مدارس کشورهای مختلف به شیوه‌های گوناگون انجام می‌شود و می‌تواند شامل برنامه‌های یادگیری زبان، فعالیت‌های فرهنگی و چالش‌های آموزشی باشد. در ادامه، چند نمونه موفق از کاربردی کردن زبان عربی در مدارس کشورهای مختلف را بررسی می‌کنیم:

۶-۱ مدارس دولتی در امارات متحده عربی

امارات متحده عربی به‌عنوان یکی از کشورهای عربی پیشرفته، برنامه‌های آموزشی مخصوصی برای تقویت زبان عربی در مدارس دارد. این برنامه‌ها شامل موارد زیر است:

۶-۱-۱ برنامه‌های درسی تعاملی: مدارس امارات از روش‌های یادگیری تعاملی مانند کارگاه‌ها، پروژه‌های گروهی و فعالیت‌های

میدانی استفاده می‌کنند تا زبان‌آموزان بتوانند زبان عربی را در شرایط واقعی یاد بگیرند.

۶-۱-۲ گروه‌های گفت‌وگومحور: برگزاری جلسات گفت‌وگومحور با حضور مهمانان و شخصیت‌های عربی برای تشویق

یادگیرندگان به استفاده از زبان عربی در تعاملات اجتماعی. (السید، ۱۹۸۰، ص ۳۲)

این برنامه‌ها منجر به بهبود مهارت‌های گفتاری و نوشتاری دانش‌آموزان و همچنین افزایش علاقه آن‌ها به یادگیری زبان عربی و فرهنگ عربی شده است.

۶-۲ برنامه آموزش زبان عربی در فرانسه

در فرانسه، زبان عربی به عنوان زبان اقلیت و زبان دوم آموزش داده می شود. یکی از فعالیت هایی که به طور ویژه در مدارس فرانسه دنبال و روی آن تأکید می شود، برگزاری فعالیت های فرهنگی مناسب با آموزش زبان عربی است. این برنامه ها شامل جشنواره ها، نمایشگاه ها، کارگاه های ادبی و هنری به زبان عربی است. (عطیه، ۱۹۹۵، ص ۱۲)

این فعالیت ها به دانش آموزان کمک می کند تا با فرهنگ های مختلف آشنا شوند و زبان عربی را در بافت های فرهنگی و اجتماعی به کار ببرند.

۳-۶ برنامه های زبان عربی در ایالات متحده آمریکا

در چندین مدرسه و دانشگاه در ایالات متحده، برنامه های یادگیری زبان عربی به طور موفقیت آمیزی اجرا می شود. برخی از این برنامه ها شامل موارد زیر است:

۳-۶-۱ دوره های زبان عربی: ارائه دوره های مختلف زبان عربی در مقاطع مختلف از ابتدایی تا متوسطه با تمرکز بر مهارت های گفتاری، شنیداری، خواندن و نوشتن.

۳-۶-۲ مبادلات فرهنگی: برگزاری برنامه ها و جشن ها که زبان آموزان را با فرهنگ های عربی آشنا می کند و از زبان عربی در فعالیت های فرهنگی استفاده می کند. (عطیه، ۱۹۹۵، ص ۱۲)

این برنامه ها باعث افزایش درک فرهنگی و ارتباط مؤثر در میان فرهنگی ها می شود و به یادگیرندگان تجربه های مثبت از یادگیری زبان عربی ارائه می دهد.

۴-۶ مدارس جده در عربستان سعودی

در عربستان سعودی، مدارس جده به عنوان الگو برای آموزش زبان عربی شناخته می شوند. برنامه های این مدارس شامل موارد زیر است:

۴-۶-۱ آموزش ویژه زبان عربی موازی با زبان های دیگر: ارائه دوره های زبان عربی به عنوان زبان اول و نیز آموزش زبان های دیگر مانند انگلیسی و فرانسوی به صورت همزمان.

۴-۶-۲ پروژه های گروهی: انجام پروژه های عملی و کارآموزی که به دانش آموزان اجازه می دهد زبان عربی را در فعالیت های اجتماعی و فرهنگی به کار ببرند. (الباری عصر، ۱۹۹۸، ص ۱۰۱)

این برنامه ها باعث می شوند که زبان آموزان توانایی خود را در درک و استفاده از زبان عربی در زندگی روزمره بهبود بخشند.

۵-۶ آموزش زبان عربی در مدارس مالزی

مالزی به عنوان یک کشور چندفرهنگی، برنامه های زبانی خاصی برای حمایت از یادگیری زبان عربی دارد. این برنامه ها شامل موارد زیر است:

۵-۶-۱ دوره های تخصصی زبان عربی: مدارس و دانشگاه های مالزی دوره های تخصصی و حرفه ای در زمینه زبان عربی برگزار می کنند که شامل آموزش زبان عربی برای زمینه های تجاری و علمی است.

۵-۶-۲ چالش های زبانی: برگزاری مسابقات و چالش های زبان عربی برای ترغیب دانش آموزان به یادگیری بیشتر و استفاده از زبان در فعالیت های روزمره. (الباری عصر، ۱۹۹۸، ص ۱۰۱)

این تلاش‌ها به زبان‌آموزان کمک می‌کند که زبان عربی را به‌عنوان یک ابزار ارتباطی و حرفه‌ای در آینده خود ببینند. این نمونه‌های موفق نشان می‌دهند که برنامه‌های کاربردی و تعامل با زبان عربی در آموزش می‌تواند به تقویت مهارت‌های زبانی و افزایش ارتباطات فرهنگی کمک کند. ایجاد فرصت‌های یادگیری عملی و مشارکتی، تشویق به استفاده از زبان در زندگی روزمره و ایجاد علاقه به فرهنگ عربی از جمله عوامل مهمی هستند که به یادگیری زبان عربی در مدارس کشورهای مختلف کمک می‌کنند. نظریات و تجربیات مختلف در زمینه کاربردی کردن زبان عربی نشان می‌دهد که یادگیری زبان علاوه بر تمرین‌های نوشتاری و قواعدی، باید شامل تجربه‌های تعاملی و اجتماعی باشد. ادغام فرهنگ و استفاده از فناوری‌های روز، به همراه رویکردهای آموزشی مبتنی بر پروژه و یادگیری اجتماعی، می‌تواند به بهبود نتیجه یادگیری و کاربردی شدن زبان عربی کمک کند. این تجربیات و رویکردها می‌توانند به معلمان و زبان‌آموزان در ایجاد یک فرآیند یادگیری مؤثر و جذاب در زبان عربی یاری رسانند.

۷- راهکارهای تقویت کیفیت و کاربردی‌سازی آموزش زبان عربی

۷-۱ توسعه منابع آموزشی و درسی

- تولید کتب درسی مدرن و جذاب: طراحی و تولید کتب آموزشی که شامل محتوای جذاب و مناسب برای سنین مختلف باشد و همچنین کاربردهای روزمره زبان عربی را مورد توجه قرار دهد.
- استفاده از منابع دیجیتال و چندرسانه‌ای: ایجاد و استفاده از نرم‌افزارها، ویدیوها و اپلیکیشن‌های یادگیری که بتوانند محتوای آموزشی را به شکلی جذاب ارائه دهند.

۷-۲ آموزش معلمان

- برگزاری دوره‌های آموزشی برای معلمان: تقویت مهارت‌های تدریس زبان عربی معلمان از طریق کارگاه‌ها و دوره‌های تخصصی که روش‌های نوین آموزشی را ارائه می‌دهند.
- فراهم آوردن فرصت‌های تبادل تجربیات: ایجاد شبکه‌های همکاری بین معلمان زبان عربی به‌منظور به اشتراک‌گذاری تجربیات و بهترین شیوه‌ها.

۷-۳ روش‌های تدریس تعاملی

- یادگیری مبتنی بر پروژه: استفاده از پروژه‌های گروهی که به زبان‌آموزان اجازه می‌دهد تا به‌صورت عملی با زبان عربی کار کنند و مهارت‌های زبانی خود را تقویت کنند.
- تدریس مبتنی بر بازی: طراحی بازی‌ها و فعالیت‌های تعاملی‌پذیر که به یادگیری زبان عربی کمک کند و از طریق سرگرمی باعث یادگیری بهتر شود.

۷-۴ توسعه مهارت‌های گفتاری و شنیداری

- کلاس‌های محاوره‌ای: برگزاری کلاس‌های محاوره‌ای که در آن زبان‌آموزان فرصت تمرین صحبت کردن با یکدیگر را پیدا کنند و مهارت‌های گفتاری خود را تقویت کنند.

- تنوع در محتوای شنیداری: استفاده از محتوای شنیداری مانند پادکست‌ها، مکالمات روزمره و ویدیوهای آموزشی که به تقویت مهارت شنیداری کمک کند.

۵-۷ برخورداری از بازخورد و ارزیابی مستمر

- ایجاد سیستم‌های ارزیابی کارآمد: استفاده از روش‌های ارزیابی متنوع و مؤثر به منظور شناسایی نقاط قوت و ضعف زبان‌آموزان و ارائه بازخورد فوری و سازنده.

- تشویق زبان‌آموزان به خودارزیابی: آموزش زبان‌آموزان به انجام خودارزیابی و تعیین اهداف شخصی در یادگیری زبان.

۶-۷ توجه به نیازهای روزمره

- آموزش عربی کاربردی: طراحی برنامه‌های آموزشی که به مهارت‌های زبان‌آموزان در زمینه‌های عملی مانند تجارت، سفر و ارتباطات روزمره کمک کند.

- توجه به فرهنگ و ادبیات عربی: گنجاندن بخش‌هایی از فرهنگ، ادبیات و تاریخ عربی در برنامه درسی، به‌طوری‌که زبان‌آموزان با معانی عمیق‌تر و کاربردهای فرهنگی زبان آشنا شوند.

۷-۷ توسعه ارتباطات فرهنگی

- ایجاد روابط با مراکز فرهنگی عربی: برقراری ارتباط با مراکز فرهنگی و آموزشی عربی در داخل و خارج از کشور به منظور برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های مشترک.

- برگزاری جشنواره‌ها و رویدادهای فرهنگی: برگزاری رویدادهایی که زبان و فرهنگ عربی را ترویج دهد و زبان‌آموزان را تشویق به استفاده عملی از این زبان کند.

این پیشنهادها می‌توانند به بهبود تدریس زبان عربی در مدارس ایران کمک کنند و زبان‌آموزان را به سمت تسلط قابل قبول بر این زبان سوق دهند. ایجاد تغییراتی در محتوای درسی، روش‌های تدریس و فضای یادگیری، می‌تواند باعث ایجاد انگیزه و اشتیاق بیشتری در یادگیری زبان عربی شود و در نهایت این زبان را به یک ابزار مؤثر در برقراری ارتباطات فرهنگی و اجتماعی تبدیل کند.

نتیجه پژوهش

یادگیری زبان عربی تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد که باید در کنار هم بررسی شوند. برای دستیابی به موفقیت در یادگیری زبان، توجه به این عوامل و ایجاد محیط مناسب برای یادگیری، از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. رعایت این جنبه‌ها می‌تواند به زبان‌آموزان کمک کند تا مهارت‌های زبانی خود را به‌طور مؤثری توسعه دهند. به‌طور کلی، انگیزه یکی از عوامل مهم در یادگیری زبان عربی است که تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد. برای کمک به افزایش انگیزه زبان‌آموزان، می‌توان به آن‌ها اهداف مشخصی ارائه داد، محیطی حمایتگر فراهم کرد و از روش‌ها و منابع آموزشی جذاب استفاده کرد. ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان می‌تواند نه تنها به یادگیری بهتر زبان عربی منجر شود، بلکه تجربه یادگیری کلی آن‌ها را نیز تقویت کند.

ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان نیاز به ترکیبی از استراتژی‌ها و روش‌ها دارد که به عوامل مختلف فردی و اجتماعی توجه داشته باشند. از طریق تشویق، استفاده از متدهای آموزشی جذاب و فراهم کردن محیطی مثبت و حمایتگر، می‌توان انگیزه دانش‌آموزان را افزایش داد و به یادگیری مؤثرتر کمک نمود.

رسانه‌های اجتماعی با فراهم کردن بسترهای متفاوت و سمینارهای مجازی، امکان تمرین و تقویت زبان عربی را در محیطی تعاملی و جذاب فراهم می‌کنند. تعاملات زبانی، دسترسی به محتوای آموزشی، تقویت مهارت‌های نوشتاری و شنیداری و ایجاد جوامع حمایتی از جمله مزایای استفاده از رسانه‌های اجتماعی است که به یادگیری و کاربردی‌تر شدن زبان عربی کمک می‌کند. تعامل با عرب‌زبان‌ها نه تنها به یادگیرندگان کمک می‌کند تا مهارت‌های زبانی خود را تقویت کنند، بلکه آن‌ها را در معرض فرهنگ و آداب و رسوم عربی قرار می‌دهد. این تجربه‌های عملی و اجتماعی باعث ایجاد انگیزه و افزایش اعتمادبه‌نفس در یادگیری زبان عربی می‌شود و به کاربردی‌تر شدن این زبان در زندگی روزمره زبان‌آموزان کمک می‌کند. بررسی نمونه‌های موفق آموزشی از کشورهای مختلف نشان می‌دهند که برنامه‌های کاربردی و تعامل با زبان عربی در آموزش می‌تواند به تقویت مهارت‌های زبانی و افزایش ارتباطات فرهنگی کمک کند. ایجاد فرصت‌های یادگیری عملی و مشارکتی، تشویق به استفاده از زبان در زندگی روزمره و ایجاد علاقه به فرهنگ عربی از جمله عوامل مهمی هستند که به یادگیری زبان عربی در مدارس کشورهای مختلف کمک می‌کنند.

فهرست منابع

کتاب

۱. الباری عصر، عبد (۱۹۹۸)، *الاتجاهات الحديثة لتدريس اللغة العربية في المرحلتين الاعدادية والثانوية*، الاسكندرية: المكتب العربي الحديث للنشر والتوزيع والطباعة.
۲. تانن، دیورا (۱۳۷۵)، *منظورم این نبود: تفاوت‌های کلامی میان زن و مرد*، ترجمه مهدی قراچه‌داغی و زهره فتوحی، تهران: نشر اوحدی.
۳. حکیم، محمدتقی (۱۳۸۷)، *زبان عربی*، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۴. رایبیتز، استفین پی (۱۳۸۸)، *رفتار سازمانی*، ترجمه: علی پارسیان و محمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
۵. السید، محمود أحمد (۱۹۸۰)، *الموجز في طرائق تدريس اللغة العربية وأدابها*، بیروت: دارالعودة.
۶. سیف، علی‌اکبر (۱۳۸۴)، *روانشناسی پرورشی (روانشناسی یادگیری و آموزش)*، تهران: آگاه.
۷. شاقلی، ریحانه و مؤیدی، علی‌اکبر و صیادی، طیبه (۱۳۹۹)، *روش‌های نوین تدریس*، تهران: دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی.
۸. شعبانی، حسن (۱۳۸۵)، *مهارت‌های آموزشی (روش‌ها و فنون تدریس)*، تهران: انتشارات سمت.
۹. علی عطیة، محسن (۱۹۹۵)، *تدريس اللغة العربية في ضوء الكفايات الأدائية*، القاهرة.
۱۰. فتحی و اجارگاه، کورش (۱۳۸۶)، *راهنمای تألیف کتاب‌های درسی*، تهران: آییژ.
۱۱. گیدنز، آنتونی (۱۳۷۶)، *جامعه‌شناسی*، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
۱۲. متقی زاده، عیسی (۱۳۹۴)، *زبان عربی و تحکیم هویت فرهنگ اسلامی و ایرانی*، تهران: میراث ماندگار.

۱۳. مطهری، مرتضی (۱۳۶۳)، خدمات متقابل ایران و اسلام، تهران: دفتر انتشارات علمی.

مقالات

۱۴. رستم بیک، آتوسا و رضانی، احمد (۱۳۹۱)، "نقش فرهنگ در آموزش زبان خارجی"، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال دوازدهم، شماره اول، بهار و تابستان، ص ۳۴-۱۵.
۱۵. قندی، لیلا (۱۴۰۰)، "بررسی تأثیرات زبان و ادبیات عربی بر هویت ایرانی و اسلامی"، فصلنامه راهبرد سیاسی، سال پنجم، شماره ۳، پاییز، ص ۹۰-۷۷.
۱۶. کاوسی، سبحان، سلیمی نژاد، فهیمه (۱۴۰۲)، "چالش‌های درس عربی از منظر معلمان مقطع متوسطه (مطالعه موردی: شهرستان سبزوار)" دوفصلنامه پژوهش در آموزش زبان عربی. پاییز و زمستان، ص ۷۱-۵۷.
۱۷. کعب عمیر، مالک (۱۳۹۸)، "روش‌های نوین آموزش زبان عربی در دو مقطع متوسطه"، فصلنامه پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب، سال اول، شماره ۱، پاییز، ص ۹۷-۷۹.
۱۸. محلاتی، حیدر (۱۳۹۲)، "زبان عربی در گذشته، حال و آینده"، فصلنامه ادبیات تطبیقی، دوره ۶، پاییز، ص ۱۵۹-۱۳۷.
۱۹. محمدرضایی، علی‌رضا و کبیری، محمد و غلامعلی‌زاده، مهران (۱۴۰۰)، "بررسی مقایسه‌ای کیفیت و چالش‌های منابع آموزشی دستور زبان عربی و انگلیسی در دانشگاه‌های ایران" همایش بین‌المللی زبان عربی و همکنشی تمدنی، اسفند. ص ۱۰۸-۸۲.
۲۰. محمودی، اعظم و علی پور، فاطمه (۱۴۰۲). "آموزش عربی در دانشگاه فرهنگیان به روش ترکیبی (با ارائه الگویی مبتنی بر موک)" دوفصلنامه پژوهش در آموزش زبان عربی. پاییز و زمستان، ص ۵۶-۴۳.
۲۱. یعقوبی، محمد و عبدی، احمد (۱۴۰۱)، "چالش‌های آموزش زبان عربی در مدارس ایران" دوفصلنامه پژوهش در آموزش زبان عربی. دوره چهارم، شماره دوم، زمستان، ص ۱۹۵-۱۸۴.

منابع لاتین

۲۲. Akdemir, O., & Koszalka, T. A. (۲۰۰۸). Investigating the relationships among instructional strategies and learning styles in online environments. Computers and Education, ۴.
۲۳. Brown, H. D. (۱۹۹۴). Principles of Language Learning and Teaching, Boston: Prentice Hall Regents.
۲۴. Dward M. Glaser (۱۹۹۸). An Experiment in the Development of Critical Thinking. New York, Bureau of Publications, Teachers College, Columbia University.
- Nida, Eugene (۱۹۹۸). 'Language, Culture and Translation', Foreign